

den, amit Horváth János – akár szerkesztői bevezetésében, akár tanulmányaiban – megfogalmaz, annak megválaszolására érdemes áttekinteni a kötet – a nyilas és a kommunista diktatúra börtöneit is megjárt – szerkesztőjének életrajzát. Horváth János 1921-ben született a Fejér megyei Cecén. 1940-ben a Gróf Széchenyi István Felsőkereskedelmi Iskolában érettségizett Budapesten. 1947-ig a Nostra Általános Közraktár Vállalatnál könyvelő, főkönyvelő-helyettes, majd a cég elnöke lett. Munka mellett elvégezte a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Közgazdasági Karát. 1942-ben belépett a Független Kisgazda, Földmunkás- és Polgári Pártba és a Magyar Parasztszövetségbe. 1944-ben a Szabad Élet Diákmozgalom tagjaként részt vett a nemzeti ellenállásban, a nyilasok halálra ítélték, de megszökött. 1945. májustól 1947-ig a Magyar Parasztszövetség gazdaságpolitikai igazgatója. 1945. októbertől Budapest székesfőváros törvényhatósági bizottságának tagja, 1945-től nemzetgyűlési képviselő volt. 1947. január 16-án a Magyar Közösség-ügyben koholt vád alapján letartóztatták, négyévi kényszermunkára ítélték. 1951-től fizikai munkás, 1954-től műszerész. 1956. október 23-a után részt vett a forradalomban. 1957. januárban alapítója a Magyar Forradalmi Tanácsnak. 1966-ban PhD fokozatot szerzett a New York-i Columbia Egyetemen, amelynek oktatója volt. Tizennégy könyv, több száz cikk szerzője vagy társszerzője. 1998 óta ismét tagja a magyar törvényhozásnak: a Fidesz országgyűlési képviselője.

„A mechanizmusát fel tudtad fogni a társadalomnak, amelyben élsz, az alapját képező indítékát azonban nem” – írta Orwell, s bizonyosan hasonló érzéseket és ítéleteket fogalmazhattak meg a Rákosi-diktatúrát és puhábbnak nevezett Kádár-korszakot átélők is. Abban nyújt segítséget a Horváth János szerkesztésében megjelent könyv, hogy a Ma-

gyarország huszadik századi eszme- és politikatörténete iránt érdeklődők – elsősorban a fiatalabb nemzedékek tagjai – megismerjék a Rákosi Mátyás és Kádár János nevével fémjelzett kommunista diktatúrákat, azok előzményeit és az alapjukat képező indítékokat. S okuljanak...

MIKLÓS PÉTER

Forráskiadvány a csanádi egyházmegye szabadságharc alatti történetéről

„A jelen kor részes napjaiban”
Dokumentumok a csanádi püspökség
1848/49-es történetéhez.

Szerkesztette Miklós Péter. Szeged–Csanádi Püspöki Levéltár, Szeged, 2006. 112 o.

A csanádi egyházmegye plébániáinak történetét és a papok életének 1848/49-es eseményeit Szentkláray Jenő, Kováts Sándor, Juhász Kálmán és Varsányi Péter István írásai vizsgálták. A csanádi püspöki címet 1848/49-ben két nagyhirű és liberális reformer politikus főpap viselte: Lonovics József és Horváth Mihály. Lonovics Józsefet 1848. június 25-én V. Ferdinánd császár és király egri érsekké nevezte ki, s helyébe Horváth Mihálynak adományozta a csanádi püspöki méltóságot, aki később 1849 májusától a Szemere-kormány vallás- és közoktatásügyi minisztere lett. A pápa egyik kinevezést sem erősítette meg.

Mindkét főpásztor sokat volt távol egyházmegyéjétől, ezért püspöki helynököket neveztek ki. Fábry Ignác címzetes püspök 1831 januárja és augusztusa között, Róka József kanonok 1848. augusztus 27-étől látta el a vikáriusi teendőket. A csanádi egyházmegye azonban 1848 október végén, no-

vember elején kettészakadt Temesvár osztrák bevétele miatt. A császáriak által megszállt területet Fábry Ignác irányította Temesvárról, a magyar kormány ellenőrizte részt pedig Róka József kormányozta Makóról, a püspök nyári rezidenciájáról. Róka a székeskáptalant is megszervezte a környékbeli plébánosokból és teológiai tanárokból. Utóbbiaknak nem sok dolguk akadt, ugyanis a papnövendékek nagy része honvédek állt. A szabadságharc bukása után a püspökség területi egysége helyreállt. A helynök Fábry Ignác lett, Róka Józsefet pedig a máriaradnai ferences rendházban tartották házi őrizetben.

A csanádi egyházmegye 1848/49-es történetéhez adott ki forrásokat a Szeged-Csanádi Püspöki Levéltár. A kiadványt Miklós Péter, a szegedi Móra Ferenc Múzeum történésze, a szegedi egyetem bölcsészkarának oktatója szerkesztette. A kötetben publikálásra került dokumentumokat a – a szerkesztő mellett – Szaplóczay Miklósné, a szegedi egyházmegyei levéltár munkatársa és Csicsely Ildikó, a Szegedi Tudományegyetem Történeti Intézetének doktorandusza válogatta. A közölt iratok Torontál, Csongrád és Csanád vármegyéket érintő részét Miklós Péter, míg Békés megyére vonatkozókat Csicsely Ildikó gondozta. Mindketten írtak bevezető szöveget és magyarázó lábjegyzeteket is a dokumentumokhoz.

Az ebben a kötetben közölt levelek bepillantást engednek a forradalom és szabadságharc korának katolikus egyházi életének mindennapjaiba. Amint azt a szerkesztő, Miklós Péter is hangsúlyozza, a kötetbe csak a Szeged-Csanádi Püspöki Levéltárban – az egyházközösségre vonatkozó régi iratok között – őrzött dokumentumok közül válogattak. Sem az állami pl. Békés Megyei Levéltár, Csongrád Megyei Levéltár), sem más egyházi (pl. Temesvári Püspöki Levéltár), sem helyi (pl. plébániai irattárak) források nem szerepelnek a gyűjteményben.

A könyvnek így is nagy erénye, hogy a helytörténet mellett a hadtörténet (a szőregi csaták eseménytörténetének pontosítása, s a délvidéki menekültek elhelyezése Apátfalván), a jogtörténet (a megüresedett szegedi plébániák ügye a városi közgyűlés előtt), a gazdaságtörténet (a makói és a kisteleki plébánia pénzügyei) és a történeti néprajz (a földéai templombúcsú ügye 1848-ban) iránt érdeklődők is találhatnak értékes adatokat. A szerkesztő egyúttal előrevetíti a forrásfeltáró munka következő lépését is, ami a Temesvári Püspöki Levéltár – egyelőre rendezetlen – 1848/49-es anyagának vizsgálata lehet, amely alapján a jelen adatokról is más, pontosabb képet alkothatunk majd.

A dokumentumok eredeti írásmód és központozás megőrzésével kerülnek közlésre. Levéltári jelzetük a szöveg alatt van megadva. Az iratok sorrendjének szempontja nem a kronológia volt, Miklós Péter és munkatársai igyekeztek azokat bizonyos tematikus és földrajzi összefüggések szerint egymás után rendezni. Az egyes településekre vonatkozó iratok követik egymást, a szükséges helytörténeti és egyháztörténeti bevezetés mindig az egység első dokumentumánál olvasható. Ily módon a kötetben közölt összesen 27 dokumentum 9 egységre tagolódik a 9 hely- és egyháztörténeti bevezető által.

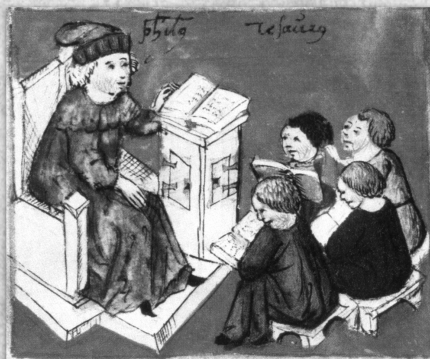
A 112 oldalnyi terjedelmű kötet bibliográfiája 67 szakmunkát tartalmaz. A vonatkozó szakirodalmat pedig nemcsak a lábjegyzet hozza, hanem a legfontosabbak a főszövegben kerülnek bemutatásra. Esetleges hiányérzetet is inkább csak formai mintsem tartalmi szempontok kelthetnek, gondolunk itt a névmutató hiányára. Maga a borító is említésre érdemes. A kötet elején a szőregi csata mozgalmas képi ábrázolása hozza közelebb a forradalom és szabadságharc zaklatott korának az olvasóhoz, a hátapon pedig mintegy arcképcsarnokban sorakoznak a kötetben szereplő jeles egyházférfiak arcképei.

A Miklós Péter által szerkesztett kötet segítségével jobban megismerhetjük a hajdani nagy kiterjedésű csanádi egyházmegye településeinek – köztünk Szeged és jónéhány környező község – 1848/49-es mindennapjait. Ezen – szakszerűen közölt, megfelelő

magyarázatokkal és jegyzetanyaggal ellátott – levelek elolvasása értékes helytörténeti adatokkal szolgálhat mind tudományos közvélemény, mind az érdeklődő olvasó számára.

TÓTH PÉTER

DIXIT ET SALVAVI ANIMAM MEAM

*Tanulmányok
a 65 éves Szegfű László tiszteletére*